

<https://doi.org/10.31392/VAN-2022.39-42.19>  
УДК 94:327.5(612)

## РЕТРОСПЕКТИВА ЛІВІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ

**Храпач Єлизавета Віталіївна**

студентка магістратури,  
Національний університет біоресурсів та природокористування України, м. Київ  
e-mail: 17if.e.hrapach@std.npu.edu.ua

**Білан Сергій Олексійович**

доктор історичних наук,  
професор кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,  
Національний університет біоресурсів та природокористування України, м. Київ  
e-mail: bilanso@ukr.net  
<http://orcid.org/0000-0003-0256-2499>

**Анотація.** Для вітчизняної економіки, політології та соціології існує потреба у дослідженні наслідків тривалого збройного конфлікту з метою їх урахування при побудові негативних сценаріїв. Тож, у запропонованій статті розглядається прихід до влади в Лівії Муаммара Каддафі, його перебування при владі, перебіг Першої громадянської війни 2011 р., в результаті якої в країні було скинуто її багаторічного лідера, та Друга громадянська війна. Дається характеристика правління Муаммара Каддафі як призвідника довготривалого конфлікту, а також розколу країни та Арабської весни. Враховуючи затяжний характер лівійського конфлікту та його значний вплив на регіон, охарактеризовано лівійську політичну систему та визначено економічні перетворення в країні. Показано позицію зовнішніх політичних гравців щодо зміни режиму в Лівії. Стверджується, що вони не зробили суттєвих кроків для урегулювання внутрішнього конфлікту, що був викликаний цим процесом. Характеризується поточна політична криза, досліджуються перспективи розвитку країни та принципи створення в ній стабільної влади. Стверджується, що Лівію в міжнародному середовищі ще довго не будуть сприйматися як повноцінну і вільну країну, – враховуючи порушення нею багатьох принципів і правил ведення політики, вона досі несе потенційну небезпеку.

**Ключові слова:** Лівія, громадянська війна, зовнішня політика, НАТО, диктаторський режим, ООН.

**Постановка проблеми.** В результаті народних повстань виснажена Лівія все ще перебуває в стані безперервного й нищівного внутрішнього політичного конфлікту, який непередбачувано швидко спалахнув і продовжується вже понад 10 років. Наслідки конфлікту глибоко вплинули не тільки на економіку Лівії, а й на сусідні країни, включаючи Єгипет, Судан і Туніс, з якими вона підтримує важливі відносини протягом багатьох років. Ці зв'язки включали торгівлю, інвестиції та присутність у Лівії великої спільноти трудових мігрантів із трьох зазначених країн. Отже, лівійський конфлікт має значний вплив на Північноафриканський субрегіон.

**Мета** – проаналізувати причин виникнення та перебіг подій лівійського конфлікту з моменту його виникнення до сьогодні.

**Історіографічний огляд.** Незважаючи на те, що тема лівійського конфлікту містить достатню інформаційну базу, історіографія дослідження сформована на основі багатьох праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, у яких досліджувалася історія самого конфлікту, його перебіг, передумови та наслідки, все ж залишаються питання для наукового пошуку.

Серед досліджень вітчизняних авторів, які присвятили свої праці цій темі, можна виділити дослідження Л. Кияниці про вплив Франції на хід лівійського конфлікту, А. Герасимчука про наслідки лівійського конфлікту для зовнішньої політики ЄС, О. Сентія щодо особливостей перебігу Лівійської війни, М. Замікула з проблеми завершення війни в Лівії, Ю. Олійника щодо активізації Росії та Туреччини в лівійському конфлікті та їх вплив на його перебіг та ін.

Що стосується інших дослідників, варто виокремити праці таких вчених, як Н. Кенінга – дослідження ролі ЄС у лівійській кризі, Д. Латтербека – дослідження питання санкцій у відносинах між Європою та Лівією, А. Кемел – дослідження повалення режиму Муаммара Каддафі, А. Шах – дослідження глобального впливу лівійської кризи.

**Виклад основного матеріалу.** Диктатор Муаммар Каддафі не тільки захопив всю політичну владу, він також претендував на повне володіння свідомістю своїх співгромадян. У процесі свого правління він знищив усі інтелектуальні та культурні досягнення Лівії протягом 1950 – 1960-х рр. Це була епоха, коли країна прагнула розвинути сучасне громадянське суспільство, бачення, яке також приваблювало безпосередніх сусідів Лівії. У той час як Єгипет, Туніс, Марокко та Алжир заклали основу для систем середньої та університетської освіти, що призвело до розквіту інтелектуального та культурного життя, освітня система Лівії занепадала, а розвиток культури був придушений. Причина полягала в тому, що Муаммар Каддафі, одержимий своїми теоріями революції, за допомогою яких він планував радикально змінити думку, політику та суспільство Лівії, оголосив війну всім і всьому, що не узгоджувалося з ідеями, викладеними в його «Зеленій книзі». Так у 1970-х рр. почався виїзд найкращих інтелектуалів із країни, тоді як Муаммар Каддафі вербував більш податливих науковців та представників культурної еліти, які мали прославляти «великі думки та геніальні ідеї», викладені в його книзі. «Зелена книга» мала стати ідеологічною Біблією Лівії, формувати світогляд її громадян і стати основою для всіх знань і наукових починань [Saleh, 2011].

Тож, Муаммар Каддафі не тільки заблокував розвиток громадянського суспільства в Лівії, але й вигнав з країни провідних інтелектуалів, митців, науковців і політиків, а ті, які не бажали підкорятися, стали жертвами цього інтелектуального занепаду, одні змирилися, інші покинули країну. Можна сказати, що злочин революційного вождя проти культурного життя своєї країни не менш серйозний, ніж його злочини проти суспільства або його політичні та економічні гріхи.

У 1951 р. Лівія отримала незалежність під керівництвом короля Ідріса ас-Санусі. У 1956 р. Лівія надала двом американським нафтовим компаніям концесію приблизно на 14 мільйонів акрів і вже у 1961 р. король Ідріс відкрив трубопровід довжиною 104 милі, який з'єднав важливі нафтові родовища у внутрішніх районах із Середземним морем і вперше зробив можливим експорт лівійської нафти.

У 1969 р. король Ідріс був скинутий у результаті військового перевороту під проводом полковника Муаммара Каддафі, який, дотримуючись панарабської

програми, намагався об'єднати Лівію з кількома арабськими країнами і запровадити державний соціалізм шляхом націоналізації більшості економічних видів діяльності, включаючи нафтову промисловість. Так розпочалася епоха Муаммара Каддафі. У 1970 р. Лівія вимагала закрити британську авіабазу в Тобруку та гігантську базу ВПС США Вілус у Тріполі, окрім цього майно, що належало італійським поселенцям, було націоналізовано. У 1971 р. всенародний референдум схвалив утворення Федерації арабських республік (ФАР), до якої увійшли Лівія, Єгипет і Сирія, однак це формування ніколи ефективно не працювало та за кілька років розпалося.

У 1973 р. Муаммар Каддафі проголосив «культурну революцію», яка передбачала створення «народних комітетів» у школах, лікарнях, університетах, на робочих місцях та в адміністративних районах. У 1977 р. Муаммар Каддафі оголосив «народну революцію», змінивши офіційну назву країни з Лівійської Арабської Республіки на Велику Соціалістичну Народну Лівійську Арабську Джамахірію.

З 1981 р. почалося протистояння з США, початком якого стало збиття двох лівійських літаків над затокою Сірт, яку Лівія вважала своїми територіальними водами. У 1984 р. Велика Британія розірвала дипломатичні відносини з Лівією після того, як британська поліцейська була застрелена біля лівійського посольства в Лондоні під час протестів проти Муаммара Каддафі. У 1986 р. США розбомбили лівійські військові об'єкти, житлові райони Тріполі та Бенгазі, убивши 101 людину, а також будинок Муаммара Каддафі, убивши його прийомну дочку. США стверджували, що рейди були відповіддю на ймовірну причетність Лівії до вибуху на берлінській дискотеці, яку відвідували американські військові. У 1988 р. над шотландським містом Локербі лівійські агенти підірвали авіалайнер, що летів з Лондону до Нью-Йорку. У 1989 р. Лівія, Алжир, Марокко, Мавританія і Туніс утворили Союз Арабського Магрибу. У 1992 р. ООН запровадила санкції проти Лівії, намагаючись змусити її видати двох своїх громадян, підозрюваних у причетності до теракту в Локербі. У 1994 р. Лівія повернула Аозську смугу Чаду, захоплену в 1973 р. У 1995 р. Каддафі вислав близько 30 тис. палестинців на знак протесту проти угод в Осло між Організацією визволення Палестини та Ізраїлем. У 1999 р. підозрюваних у справі Локербі було екстрадовано до Нідерландів для суду за шотландським законодавством, санкції ООН призупинено, Лівія розпочала відновлення дипломатичних відносин з Великою Британією.

У вересні 2000 р. десятки африканських іммігрантів були вбиті лівійцями на заході країни, які, ймовірно, були обурені великою кількістю африканських робітників, які прибули в країну. 31 січня 2001 р. спеціальний суд Шотландії в Нідерландах визнав винним одного з двох лівійців, обвинувачених у вибуху в Локербі, Абдельбасета Алі Мохаммеда аль-Меграхі, і засудив його до довічного ув'язнення. Співобвинувачений аль-Меграхі аль-Амін Халіфа Фахіма був визнаний невинним і звільнений. У травні 2001 р. лівійські війська допомогли придушити спробу державного перевороту проти президента Центральноафриканської Республіки Анже-Фелікса Патассе.

У січні 2002 р. Лівія та США оголосили про те, що вони провели переговори щодо налагодження відносин після років ворожнечі через те, що американці назвали Лівію спонсором тероризму. 14 березня лівієць, засуджений за вибух у Локербі,

Абдельбасет Алі Мохаммед аль-Меграхі, програв апеляцію на свій вирок і отримав довічне ув'язнення, однак у 2009 р. був достроково звільнений за станом здоров'я та депортований до Лівії. У січні 2003 р. Лівія була обрана головою Комісії ООН з прав людини, незважаючи на спротив США та правозахисних груп, а вже в серпні Лівія підписала угоду на суму 2,7 мільярда доларів США про компенсацію родинам жертв теракту в Локербі. Лівія взяла на себе відповідальність за вибух у листі до Ради безпеки ООН. У вересні Рада безпеки ООН проголосувала за зняття з Лівії санкцій [Profile of Libya, 2021].

З 2004 р. в Лівії спостерігався процес позитивізації іміджу країни. Так, у травні Лівія погодилася виплатити 35 мільйонів доларів компенсації жертвам вибуху в берлінському нічному клубі в 1986 р. А в 2005 р. в Лівії відбувся перший аукціон ліцензій на розвідку нафти і газу, що стало ознаменуванням повернення американських енергетичних компаній на лівійський ринок, після перерви в більше ніж 20 років. У травні 2006 р. США оголосили про повне відновлення дипломатичних відносин з Лівією.

Кілька організацій, таких як Amnesty International, Human Rights Watch і Державний департамент США, довели порушення прав людини режимом Муаммара Каддафі [The Berlin Conference on Libya: Conference Conclusions, 2010]. Серед зазначених порушень – тортури, зґвалтування, зникнення, несправедливі судові процеси тощо. Human Rights Watch у 2005 р. заявляла, що Лівія вирішує питання недотримання прав людини, але залишаються такі проблеми, як свобода слова [Del Boca, 2010, с. 256]. У звіті Human Rights Watch про стан прав людини в Лівії зазначалося, що за режиму Муаммара Каддафі всередині країни серйозно порушувалися громадянські та політичні права її жителів. Народ не мав права створити політичну партію, яка перебувала б в опозиції щодо існуючої політичної системи. Незважаючи на те, що законодавство Лівії встановлювало суворе покарання для винних у тортурах людей, самі тортури широко застосовувалися лівійським урядом у в'язницях і під час допитів. Проте Лівія все ж намагалася покращити ситуацію з дотриманням прав людини. Наприклад, у 2003 р. уряд пообіцяв лівійцям, які покинули країну через політичні переслідування, повернутися та не очікувати проти себе помсти з боку влади. У 2004 р. Загальний народний комітет громадської безпеки та правосуддя було розділено на два окремих органи, які мали право здійснювати правосуддя більш справедливо. Були вжиті й інші заходи. Того ж року Amnesty International було дозволено провести міжнародну інспекцію в Лівії; у 2005 р. скасовано Народний суд та його прокуратуру, того ж року було звільнено п'ятьох багаторічних політ'язнів [Libya. From words to deeds. The Urgent Need for Human Rights Reform, 2006].

В січні 2008 р. Лівія взяла на себе одномісячне головування в Раді Безпеки ООН, повернувшись до респектабельності після десятиліть перебування ізгоєм. У серпні Лівія і США підписали угоду, яка зобов'язувала кожну сторону виплатити компенсацію всім жертвам бомбових атак на громадян іншої сторони. Прем'єр-міністр Італії Сільвіо Берлусконі вибачився перед Лівією за шкоду, завдану Італією в колоніальну епоху, і підписав інвестиційну угоду на 5 мільярдів доларів як компенсацію. У вересні державний секретар США Кондоліза Райс здійснила історичний візит до Лівії (що став першим візитом такого високого рівня з 1953 р.). Кондоліза Райс зазначала, що відносини між США та Лівією увійшли в «нову фазу».

У лютому 2009 р. на зустрічі лідерів в Ефіопії Муаммар Каддафі був обраний головою Африканського Союзу. А в червні він здійснив свій перший державний візит до Італії, колишнього колоніального правителя Лівії, а нині її головного торгового партнера. У січні 2010 р. Росія погодилася продати Лівії зброю на суму 1,8 мільярда доларів (винищувачі, танки та системи ППО). Важливо зазначити, що вона це зробила, аби досягти однієї важливої мети – забезпечити собі вплив у Середземномор'ї [Zoubir, 2011].

У жовтні 2010 р. Європейський Союз і Лівія підписали угоду, спрямовану на уповільнення нелегальної міграції. Як бачимо, на даному етапі відбувалося поживалення зовнішньоекономічних зв'язків [Profile of Libya, 2021].

Незважаючи на всі покращення, зроблені лівійським урядом, жорстока революція, що спалахнула в лютому 2011 р., призвела до смерті Муаммара Каддафі в жовтні того ж року. Натхненні повстаннями в інших арабських країнах, особливо в сусідніх Єгипті та Тунісі, лівійці розпочали насильницькі протести в Бенгазі, які поширилися на інші міста держави, що призвело до ескалації зіткнень між силами безпеки та повстанцями проти режиму Муаммара Каддафі.

Доречно зазначити, що Франція, яка відіграла важливу роль у поваленні режиму та вбивстві Муаммара Каддафі, відтоді вповела подвійну гру та зайняла досить невизначене місце у лівійському конфлікті [Toaldo].

У березні Рада Безпеки ООН санкціонувала заборонену для польотів зону над Лівією та авіаудари для захисту цивільного населення. Лівійські повстанці спочатку захопили значні території країни, але потім були відтіснені краще озброєними силами Муаммара Каддафі. У липні Міжнародна контактна група з Лівії офіційно визнала основну опозиційну групу, Національну перехідну раду (НПР), легітимним урядом Лівії [Zoubir, 2020].

У серпні Муаммар Каддафі розпочав переховуватися після того, як повстанці штурмували його опорний пункт у Тріполі. Протягом серпня-вересня Африканський Союз приєднався до 60 країн, які визнали НПР новим урядом Лівії. 20 жовтня Муаммар Каддафі був схоплений і вбитий, коли повстанці захопили його рідне місто Сірт. Через три дні НПР оголосила Лівію офіційно «звільненою» та заявила про плани провести вибори протягом восьми місяців. У листопаді був схоплений Сейф аль-Іслам, син Муаммара Каддафі, що втікав, і став останнім ключовим членом родини Каддафі, якого було схоплено або вбито.

У січні-березні 2012 р. між колишніми повстанськими силами в Бенгазі спалахнули сутички, що викликало невдоволення НПР. Офіційні особи НПР, що перебували в Бенгазі, організували кампанію за відновлення автономії регіону, що ще більше посилювало напруженість у відносинах з НПР у Тріполі. У серпні 2012 р. перехідний уряд передав владу Загальному національному конгресу, обраному в липні. У вересні посол США та ще троє американців були вбиті, коли ісламістські бойовики, в тому числі Ансар аш-Шаріа, штурмували консульство в Бенгазі. У серпні 2013 р. міліція Охорони нафтових об'єктів почала блокувати термінали з експорту нафти. У лютому 2014 р. спалахнули протести у відповідь на відмову Загального національного конгресу розпуститися після завершення його повноважень. У червні прем'єр-міністр Майтег пішов у відставку після того, як Верховний суд визнав його призначення незаконним. Новий парламент було обрано на виборах, затьмарених низькою явкою на тлі проблем безпеки та бойкотів.

Ісламісти зазнали важкої поразки, почалася боротьба між силами, які претендували на владу в Лівії. У липні співробітники ООН покинули країну, посольства були закриті, а іноземців евакуювали через погіршення ситуації з безпекою. Міжнародний аеропорт Тріполі був значною мірою зруйнований бойовими діями. Ансар аш-Шаріа встановив контроль над більшою частиною Бенгазі [Profile of Libya, 2021].

У жовтні Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун відвідав країну, щоб продовжити переговори за посередництва ООН між новим парламентом і урядом, що базувалися в Тобруку, та ісламістами Libyan Dawn, які утримували Тріполі. За даними ООН, 100 тис. осіб були переміщені через конфлікт. Паралельно США, чиє посольство зазнало нападу у вересні 2014 р., в результаті чого загинули посол і троє співробітників, почали наносити авіаудари по цілях ІД («Ісламської держави») у 2015 р. [Islamic State leader in Libya “killed in US airstrike”, 2015].

У січні 2015 р. Лівійська національна армія, що була створена під час повстання 2011 р., та бойовики ІД оголосили про часткове припинення вогню після переговорів під егідою ООН у Женеві. Особливо цікавим є той факт, що в столиці Лівії посилювався вплив озброєних груп. Важливо відзначити, що до складу цих угруповань входило чимало колишніх контрабандистів, які не поривали зв'язків з мафією, а були «перетворені» на так званих «поліцейських» [Martin, 2019].

Вже в лютому єгипетські літаки розбомбили об'єкти ІД у Дерна, через день після того, як угруповання опублікувало відео, на якому показано обезголовлення 21 єгипетського християнина. Однак наступ лівійської армії з метою повернення Дерна в березні виявився невдалим. ІД взяло під контроль портове місто Сірт, розташоване на півдорозі між Тріполі та Бенгазі. У липні суд Тріполі засудив сина Муаммара Каддафі – Саїфа аль-Іслама, і вісьмох інших колишніх чиновників до страти за злочини, скоєні під час повстання 2011 р. Пізніше його звільнила озброєна група. У січні 2016 р. ООН оголосила про створення нового тимчасового уряду (Уряду національної згоди) в Тунісі, проте його не захотіли визнавати лівійські угруповання, які вели боротьбу за владу [Profile of Libya, 2021].

У березні 2016 р. новий Уряд національної згоди за підтримки ООН прибув до Тріполі на човні після того, як сили опозиції заблокували повітряний простір. У квітні співробітники ООН повернулися до Тріполі після майже дворічної відсутності. У вересні Лівійська національна армія Халіфи Хафтара захопила ключові термінали для експорту нафти. У грудні проурядові сили витіснили бойовиків ІД з прибережного міста Сірт, яке вони захопили 18 місяців тому. У липні 2017 р. угруповання ІД було вигнано з Бенгазі після трьох років боїв, а вже в липні 2018 р. Халіфа Хафтар заявив, що його війська повністю контролюють Дерна, що був останнім оплотом ісламістів. Того ж року ВПС США завдали удару по AQIM у Лівії, убивши двох сумнозвісних бойовиків [Brown, 2018].

У квітні 2019 р. Лівійська національна армія Халіфи Хафтара здійснила наступ на Тріполі, вдавшись до зіткнення з силами міжнародно визнаного Уряду національної згоди. У червні 2020 р. сили підтриманого ООН Уряду національної згоди витіснили війська Халіфи Хафтара з Тархуни, його останнього опорного пункту на заході країни, поблизу Тріполі [Ramani, 2020].

В березні 2021 р. Абдул Хамід Дбейбе обійняв посаду прем'єр-міністра Уряду національної згоди в Тріполі.

**Висновки.** Муаммар Каддафі захопив владу в 1969 р. і правив протягом чотирьох десятиліть, поки його не було повалено в 2011 р. після збройного повстання, підтриманого західним військовим втручанням. В останні роки країна була ключовим пунктом перевалки для мігрантів, які прямували до Європи, і джерелом міжнародної напруженості, оскільки суперницькі уряди на заході та сході прагнуть встановити загальнонаціональний контроль.

Сьогодні Лівія залишається без постійної конституції, діє лише конституційна угода 2011 р. Проект конституції, запропонований Конституційною асамблеєю Лівії в липні 2017 р., ще має бути винесений на національний референдум. Конституційна палата Верховного суду залишалася закритою з 2014 р. через збройний конфлікт. Відсутність конституційного суду для перегляду та скасування законів, визнаних неконституційними, включно з виборами, лише поглиблює конституційну кризу Лівії, яка дуже далека від завершення. Довготривале іноземне втручання, об'єднання місцевих збройних груп та маніпулювання ними з боку іноземних держав, а також нездатність місцевих органів влади прийняти будь-яке рішення щодо мирного врегулювання конфлікту є головною проблемою для припинення внутрішніх непорозумінь та початку мирної реконструкції Лівії. Присутність інших іноземних акторів загострила суперництво між зовнішніми силами, незважаючи на численні конференції, такі як та, що відбулася в Берліні в січні 2020 р. [The Berlin Conference on Libya: Conference Conclusions].

Станом на 2022 р. Лівія залишається поділена між двома сторонами протистояння – Урядом національної згоди в Тріполі та адміністрацією, яка контролює східні території.

#### References

- Brown, R., 2018. US Strikes First Al Qaeda in Libya, *CNN*, March, 28. Retrieved from: <https://edition.cnn.com/2018/03/28/politics/us-airstrike-al-qaeda-libya/index.html>. [in English].
- Del Boca, A., 2010. *Gheddafi: una Sfida dal Deserto*, Bari. [in Italian].
- Islamic State leader in Libya “killed in US airstrike”, 2015. *The Guardian*, November, 14. Retrieved from: <https://www.theguardian.com/world/2015/nov/14/us-airstrike-isis-leader-Libya>. [in English].
- Libya. From words to deeds. The Urgent Need for Human Rights Reform, 2006. *Human Rights Watch*, 18 (1E), 24 January. [in English].
- Martin, J., 2019. *Libya: The First Fully Privatized War in Modern History*. Retrieved from: [https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/issues/Mercenaries/WG/OtherStakeholders/shockmonit\\_or\\_submission.pdf](https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/issues/Mercenaries/WG/OtherStakeholders/shockmonit_or_submission.pdf) [in English].
- Profile of Libya, 2021. *Timeline*, BBC, 15 March [in English].
- Ramani, S., 2020. Turkey's Military Intervention in Libya: A Surprise Triumph for Erdogan, *Royal Joint Services Institute*, 40, 5. Retrieved from [https://rusi.org/sites/default/files/ramani\\_web.pdf](https://rusi.org/sites/default/files/ramani_web.pdf). [in English].
- Saleh, F., 2011. *Intellectuals of Libya during the Gaddafi dictatorship. Suppression at home is flourishing in exile*. [in English].
- The Berlin Conference on Libya: Conference Conclusions, Press Release 31 (January 19, 2020). Retrieved from: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/the-berlin-conference-on-Libya-1713882> [in English].
- Toaldo, S. M. “Europe: Creating a New Role,” in Mezran and Varvelli, *Foreign Actors in the Libyan Crisis*, p. 59-67. [in English].
- Zoubir, Y. H., 2011. The United States and Libya: The Limits of Coercive Diplomacy, *Journal of North African Studies*, 16, 2, 275-297. [in English].
- Zoubir, Y. H., 2020. Prolonged civil war in Libya: the role of external states, *Insight Turkey*, 22, 4, 11-27. [in English].

**RETROSPECTIVE OF THE LIBYAN CONFLICT**

**Yelyzaveta Khrapach**

Student,

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

**Serhii Bilan**

Doctor of Historical Sciences,

Professor of the Department of International Relations and Social Sciences,  
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

**Abstract.** *For the domestic economy, political science and sociology, there is a need to study the consequences of a long armed conflict in order to take them into account when constructing negative scenarios. So, the proposed article examines Muammar Gaddafi's rise to power in Libya, his tenure in power, the course of the First Civil War in 2011, as a result of which the country overthrew its long-time leader, and the Second Civil War. The characterization of the rule of Muammar Gaddafi as the cause of the long-term conflict, as well as the division of the country and the Arab Spring, is given. Given the protracted nature of the Libyan conflict and its significant impact on the region, the Libyan political system is characterized and economic transformations in the country are determined. The position of external political players regarding regime change in Libya is shown. It is alleged that they did not take significant steps to resolve the internal conflict that was caused by this process. The current political crisis is characterized, the prospects for the country's development and the principles of creating a stable government in it are explored. It is argued that Libya will not be perceived as a full-fledged and free country in the international environment for a long time – given its violation of many principles and rules of conducting politics, it still carries a potential danger.*

**Key words:** *Libya, civil war, foreign policy, NATO, dictatorial regime, UN.*